

C. DOBROGEANU-GHEREA — TEORETICIAN ȘI STRATEG MARXIST AL SOCIAL-DEMOCRAȚIEI ROMÂNE

Crearea, în urmă cu 90 de ani, a primului partid politic al proletariatului român constituie — așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — „un moment de excepțională însemnătate pentru destinele luptei revoluționare”¹ a clasei muncitoare. Acest eveniment a reprezentat încoronarea eforturilor depuse de militanții mișcării socialiste și ai celei muncitorești, care un timp au evoluat paralel, iar în cele din urmă s-au unit ca rezultat al orientării lor spre aceeași ideologie și ideal. Între cei care au militat pentru realizarea saltului calitativ al mișcării socialiste și al celei muncitorești la marxism și apoi la forma superioară de organizare politică a muncitorimii, istoria mișcării noastre muncitorești a reținut la loc de frunte numele lui C. Dobrogeanu-Gherea. În cîmpul creației staseologice marxiste, opera sa elaborată la finele veacului trecut și în primele două decenii ale secolului nostru ocupă un loc important, deoarece a întregit și dezvoltat concepția lui Marx și Engels despre necesitatea organizării politice a proletariatului în condițiile țărilor capitaliste slab dezvoltate, cum era și România în acea vreme.

Participant activ la discuțiile privind necesitatea organizării politice a clasei muncitoare — începute de socialiștii români cu aproape un deceniu înainte de formarea în 1893 a P.S.D.M.R. —, prin reflecțiile sale staseologice, a contribuit la lămurirea, din punct de vedere principial marxist, a unor importante probleme cum sînt cele privitoare la necesitatea obiectivă a creării partidului revoluționar proletar, la trăsăturile și profilul acestuia, precum și cele referitoare la funcțiile sale în viața socială.

Aportul său la organizarea și afirmarea politică a clasei muncitoare în țara noastră poate fi asemuit cu cel al altor fruntași socialiști ai vremii precum: Paul Lafargue în Franța, A. Bebel în Germania, K. Kautsky în Austria, Plehanov și Lenin în Rusia, Tuțovici în Serbia.

*

Fiind un excelent cunoscător al scrierilor socialiștilor vremii sale, în primul rînd ale celor care au elaborat socialismul științific, al experienței obținute de proletariatul din țările Europei apusene pe planul organizării sale politice, C. Dobrogeanu-Gherea are meritul nu numai de a fi inițiat demersurile teoretice marxiste privitoare la necesitatea formării partidului politic al clasei noastre muncitoare, ci și pentru că

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multi-lateral dezvoltate*, vol. 8, București, Editura politică, 1973, p. 261.

a avut permanent în centrul pledoariei sale staseologice realitățile României de atunci.

O dovadă convingătoare în această privință este studiul său intitulat *Ce vor socialistii români?* publicat în anul 1886 — unul din primele studii marxiste originale românești. Abordând realitățile patriei de pe pozițiile concepției materialiste a istoriei și ale socialismului științific, el a întreprins o amplă și substanțială argumentare marxistă a necesității și posibilității formării partidului politic al muncitorilor români. Referindu-se la importanța studiului amintit în privința organizării politice a proletariatului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R., sublinia: „Un moment deosebit de important în evoluția politică spre realizarea acestui țel al clasei noastre muncitoare l-a reprezentat publicarea de către C. Dobrogeanu-Gherea... a lucrării *Ce vor socialistii români?*, în care era susținută și argumentată temeinic necesitatea organizării partidului politic al proletariatului”².

Privind de la înălțimea gândirii politologice marxiste, fruntașul socialist român, spre deosebire de unii staseologi burghezi, care au explicat problematica partidelor politice doar prin politic, a abordat aceste instituții din punct de vedere genetic și funcțional, în strinsă legătură cu clasele sociale și lupta de clasă, ceea ce reprezenta un punct de vedere cu totul nou — fapt pe care l-am mai menționat* — în gândirea social-politică românească a vremii sale. Tratarea, într-o asemenea manieră, a genezei partidelor politice i-a permis dezvoltarea tezei marxiste potrivit căreia partidele sînt rezultatul luptei de clasă pe o anumită treaptă a evoluției acesteia, relevarea caracterului obiectiv, necesar al apariției lor. El arată că apărarea intereselor de clasă reclamă în mod firesc atît organizarea politică a claselor sociale, cît și ducerea unei susținute lupte pe multiple planuri pentru ocrotirea lor. În acest sens el scria: „o clasă, pentru apărarea drepturilor și intereselor ei, trebuie să se organizeze, să le ceară și să lupte pentru realizarea lor”³.

C. Dobrogeanu-Gherea, înțelegînd complexitatea raporturilor existente între proletariat și burghezie, caracterul lor antagonic și principalele domenii ale luptei de clasă din capitalism, a subliniat cu justețe că organizarea muncitorimii rezultă chiar din cerințele acestei lupte. În sensul acesta a subliniat faptul că necesitățile luptei economice cer organizarea clasei muncitoare în sindicate, iar exigențele luptei politice reclamă constituirea partidelor sale politice.

În opoziție cu oportuniștii vremii, care supraapreciau importanța luptei economice și subestimau pe cea politică, marxistul român a înțeles rolul primordial al luptei politice, fără a neglija pe cea economică. El a relevat că lupta împotriva instituțiilor politice burgheze — statul și partidele burgheze — impune proletariatului, lipsit de puterea economică și politică, o organizare deosebită, care să fie în măsură a suplini aceste dezavantaje în raport cu avantajele clasei dominante. Organizarea

² *Idem*, p. 263.

* A se vedea: I. Leicu, *Aspecte privind conceptul de partid politic reflectate în gândirea lui C. Dobrogeanu-Gherea*, în *Studia*, series *Philosophia*, nr. 1, 1979, p. 41—48.

³ C. Dobrogeanu-Gherea, *Scrieri social-politice*, București, Editura politică, 1968, p. 273.

respectivă, care nu putea fi decît politică, era necesară, după opinia sa, deoarece victoria asupra capitalismului nu putea fi obținută doar prin lupta economică sau prin dezbateri teoretice, ci numai pe tărîmul luptei politice, partidul politic proletar fiind, conform viziunii sale, principalul instrument cu ajutorul căruia putea fi cucerită puterea politică din mîna burgheziei și înfăptuită reorganizarea societății vechi pe baze socialiste.

Inzestrat cu un admirabil simț de clasă, posesor al unei temeinice culturi politice marxiste, Gherea a formulat pentru prima dată în literatura socialistă românească atît ideea despre misiunea istorică a proletariatului din patria noastră, cît și teza referitoare la necesitatea organizării sale politice pe baze revoluționare, marxiste. Cugetătorul român a subordonat necesitatea organizării politice a clasei muncitoare cerințelor luptei de clasă, văzînd în constituirea partidului politic revoluționar al proletariatului o condiție sine-qua-non a înfăptuirii misiunii sale istorice. „Vom ajunge cu atît mai repede la acest viitor — scria Gherea, referindu-se la perspectiva socialistă — cu cît clasa proletară, muncitoare, va ajunge mai curînd la putere și va veni cu atîta mai degrabă cu cît ea va fi mai tare, mai organizată“, și cu atîta cu cît își va cunoaște mai bine rolul său istoric⁴.

Meritul lui Gherea constă, după opinia noastră, în faptul că a înțeles necesitatea organizării politice a proletariatului și în cazul țărilor capitaliste mai puțin dezvoltate, cum era și România, în care această clasă era încă puțin numeroasă, iar burghezia nu-și epuizase rosturile progresiste. Fruntașul socialist a făcut o critică principială doctrinarilor liberali care susțineau că, deoarece în țara noastră proletariatul este doar la începuturile sale, organizarea sa politică era un nonsens și apreciau, în consecință, că burghezia și P.N.L. erau în măsură să apere și interesele muncitorimii.

Conștient de faptul că fiecare clasă este nevoită obiectiv să acționeze în viața socială în funcție de interesele ei și avînd în vedere antagonismul dintre burghezie și proletariat, Gherea atrăgea atenția celor care înclinau să creadă că P.N.L. se putea erija în apărătorul intereselor proletare că se înșeală profund. El releva pe bună dreptate că „ar fi absurd a cere de la reprezentanții unei clase să lucreze împotriva clasei lor, favorizînd o altă clasă vrăjmașă, de aceea nu putem avea pretenția absurdă să cerem partidului liberal să ridice clasa muncitoare decît dacă am fi idealști...“⁵.

Nici trădarea „generoșilor“ din 1899, nici deseale și repetatele motiverări ale gestului lor prin care ei încercau să acrediteze ideea că în România un partid politic muncitoresc nu și-ar avea locul, considerînd că P.N.L. era singura forță politică capabilă să conducă țara spre progres, n-au putut să zdruncine convingerile sale marxiste. Într-un admirabil studiu, în care făcea bilanțul mișcării socialiste și muncitorești românești⁶, el a combătut argumentat motivările lor, susținînd necesitatea

⁴ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 2, București, Editura politică, 1976, p. 143.

⁵ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 3, București, Editura politică, 1977, p. 96—97.

⁶ A se vedea: *Studiu critic asupra socialismului în România*, în C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 3, p. 315—343.

și posibilitatea existenței organizației politice muncitorești în țara noastră. Totodată, prin activitatea sa teoretică, a facilitat procesul refacerii organizației politice a proletariatului român în 1910.

Teza lui Gherea, despre posibilitatea și necesitatea organizării politice a proletariatului din țările capitaliste mai puțin dezvoltate, înseamnă o contribuție de prim ordin la dezvoltarea concepției staseologice marxiste. Ea are o mare actualitate și astăzi, în condițiile când problema organizării muncitorimii în partide proprii este la ordinea zilei în numeroase țări înapoiate sau în curs de dezvoltare.

*

Teoreticianul socialist român nu a enunțat doar necesitatea constituirii partidului politic al proletariatului, ci a încercat și o definire a trăsăturilor sale. Între acestea el a consemnat: caracterul de clasă; doctrina; programul politic și lupta pentru dobândirea puterii politice.

Punctul forte al discursului gherist despre fizionomia partidelor politice constă, după opinia noastră, în analiza caracterului de clasă al acestora. El a relevat legătura dintre partid și clasă în toată complexitatea ei. Aceasta i-a permis evidențierea caracterului de clasă al partidelor politice datorat atât faptului că partidele exprimă interesele claselor sociale în cel mai concentrat mod, cât și compoziției lor sociale — care reflectă structurile claselor pe care acestea le reprezintă, fără a se identifica cu ele. În acest sens, autorul nostru releva în mod justificat ideea — cu care nu putem să nu fim întru totul de acord — că în societatea capitalistă, bazată pe existența claselor sociale antagonice — burghezia și proletariatul —, „grupările politice se fac după interesele de clasă”⁷.

După opinia sa, partidul muncitoresc trebuie să constituie tocmai organizația politică a proletariatului menită să exprime aspirațiile și năzuințele acestei clase și să lupte pentru împlinirea lor. „Social-democrația”, preciza el, este „reprezentanta intereselor imediate și permanente ale muncitorimii”⁸.

Fără să fi identificat partidul cu clasa sau fracțiunea de clasă, fruntașul socialist român a precizat că acesta este avangarda clasei, partea ei conștientă, avansată. Opera sa conține o argumentare pertinentă în vederea asigurării rolului de avangardă al partidului muncitoresc. La realizarea acestui deziderat, după părerea sa, alături de valoarea doctrinei și a programelor sale, contribuie și calitatea membrilor de partid, fapt ce l-a determinat să susțină primirea în partid a celor mai înaintate conștiințe muncitorești. „Se înțelege — preciza el — că nici un om nu poate face parte din partidul socialist muncitor dacă nu primește teoreticește adevărurile socialismului științific...” precum, „și programul în total al partidului...”⁹. E un punct de vedere apropiat celui susținut, mai târziu, de V. I. Lenin, cu privire la calitatea de membru de partid.

Militând pentru primirea în rândurile partidului socialist a lucrătorilor celor mai „energici, mai culti, mai curajoși și devotați...”¹⁰, Gherea a schițat și trăsăturile politico-ideologice și morale ale militanților clasei

⁷ C. Dobrogeanu-Ghera, *Scrieri social-politice*, p. 139—140.

⁸ *Idem*, p. 272—273.

⁹ C. Dobrogeanu-Ghera, *Opere complete*, vol. 2, p. 117.

¹⁰ C. Dobrogeanu-Ghera, *Opere complete*, vol. 3, p. 247.

muncitoare, între care la loc de frunte se înscrie cea de revoluționar. „Aceia sînt socialiști revoluționari — scria el — care prin lucrarea lor tind să prefacă societatea modernă în cea socialistă”¹¹.

Susținerea principială a caracterului de avangardă al partidului politic muncitoresc l-a determinat să ia o atitudine critică față de manifestările oportuniste existente în mișcarea muncitorească internațională, care-i negau această calitate. Ca și Lenin, el a relevat nefastele consecințe ale oportunistului pentru clasa muncitoare, subliniind că ele însemnau sacrificarea „permanențelor interese de clasă a proletariatului...”¹².

Cercetarea relației partide — clase sociale i-a permis dezvăluirea și a caracterului de clasă al partidelor politice burgheze, caracter eludat de ideologia acestora. Lui îi datorăm o primă analiză marxistă a partidelor claselor dominante din România acelor vremi — Partidul național-liberal și Partidul conservator. Analiza relațiilor politice existente în România de atunci, utilizînd criteriul intereselor de clasă, l-a condus la observarea atît a opoziției de neîmpăcat dintre exploatați și exploataatori ca și dintre partidele politicului dominant și cele ale politicului dominat, cît și a contradicțiilor existente între burghezie și moșierime și partidele acestora.

Referitor la importanța doctrinei pentru fizionomia și activitatea politică a partidelor, Gherea reliefa, pe de o parte, relația dintre partid și doctrină, iar pe de altă parte, funcțiile ideologiei și mai ales cum ele potențează activitatea de partid. Nu putem decît subscrie la tezele sale care vizează relația dintre partid — doctrină și anume că „grupările politice hotărăsc ideile și principiile” și nu invers, și că „fiecare partidă are principii esențiale, care alcătuiesc esența crezului acestui partid”, idei care își păstrează pe deplin valoarea. Totodată, el a remarcat și partinitatea ideologiilor invocate de diferitele partide — inclusiv a doctrinei revoluționare a clasei muncitoare — subliniind în mod justificat că „principiile unei grupări... sînt expresia intereselor ei de clasă”¹³. Meritoriu este faptul că el a văzut în doctrina economică, filozofică, politică, etică și estetică elaborată de Marx și Engels fundamentul teoretic al activității partidului muncitoresc. Opera sa conține interesante și pertinente reflecții privitoare la geneza și principalele trăsături ale marxismului: partinitate, obiectivitate, caracter creator și transformator, care-l prezintă în ipostaza de profund cunoscător al noii doctrine. Astfel el a văzut în apariția ei un salt calitativ pe planul gîndirii economice, politice, filozofice, sociologice, istorice, etice și estetice, iar în partinitatea sa o condiție esențială a obiectivității și superiorității sale. Demne de reținut sînt apoi considerațiile socialistului român referitoare la caracterul creator al marxismului, înțeles atît ca autodezvoltare, în funcție de cerințele practicii social-politice, cît și ca aplicarea sa la particularitățile naționale. Valoroase sînt și aprecierile gheriste despre funcțiile cognitive, normative, prospective și axeologice ale gîndirii lui Marx și Engels și despre capacitatea ei de a transforma viața socială. Teza sa

¹¹ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 2, p. 147.

¹² C. Dobrogeanu-Gherea, *Scrieri social-politice*, p. 274.

¹³ *Idem*, p. 139—140.

potrivit căreia numai teoria marxistă „poate feri de mulțime de greșeli, lămurind scopul și mijloacele revoluției sociale...“, numai „socialismul științific poate face realizarea transformării sociale mai iute, mai completă“¹⁴ este edificatoare privind importanța pe care Gherea o acorda teoriei pentru practica revoluționară a partidului proletar, situându-l pe poziții leniniste în problema respectivă. Aprecierile gheriste despre marxism și valoarea sa, ca și cele critice făcute la adresa doctrinelor politice dominante din România, a anarhismului și oportunismului au contribuit la o mai netă delimitare din punct de vedere ideologic a social-democrației române de amintitele doctrine, la menținerea și afirmarea independenței și superiorității ei.

Interesante și substanțiale au fost în același timp și părerile sociologului marxist român privitoare la programele politice ale partidelor, atât din punct de vedere al exigențelor ce trebuiau avute în vedere în elaborarea lor, cât și din cel al funcțiilor multiple și importante pe care acestea urmau să le îndeplinească.

Reușind să definească corect programele partidelor politice — în sensul că ele au menirea să reflecte sintetic, în limbaj politic, năzuințele, aspirațiile și interesele claselor pe care partidele le reprezintă —, el a subliniat importanța pe care o are folosirea concepției materialist-dialectice și istorice în descifrarea realităților sociale, în cunoașterea intereselor clasei muncitoare și a cerințelor legilor obiective ale progresului social. Întocmirea, de către el, a primului program politic socialist, de pe poziții marxiste, în 1886, ca și stăruitoarele sale eforturi de a descifra realitatea românească cu ajutorul noii concepții, aplicată creator, în vederea elaborării unor programe realiste, capabile să călăuzească eficient activitatea revoluționară a proletariatului român, sînt pilde vii de slujire cu pricepere și abnegație a clasei muncitoare.

F. Engels, într-o scrisoare adresată lui I. Nădejde în 1888, își exprima satisfacția în legătură cu conținutul programului întocmit de Gherea care încheia studiul său *Ce vor socialiștii români?* „Cu mare plăcere — scria Engels — am văzut că socialiștii din România primesc în programul lor principiile de căpetenie ale teoriei care a izbutit a aduna într-un mănunchi de luptători mai pe toți socialiștii din Europa și America — e vorba de teoria prietenului meu, răposatul Karl Marx“¹⁵. Iar secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, considera studiul gherist de mai sus drept „primul program al mișcării revoluționare marxiste din țara noastră“¹⁶.

Contribuția sa la elaborarea programelor politice ale social-democrației nu s-a redus doar la formularea primului program socialist-marxist din țara noastră, ale cărui idei s-au regăsit în programul adoptat de congresul de constituire a P.S.D.M.R. din 1893, ci s-a materializat și în substanțiale participări în întocmirea programelor P.S.D. Congresul de refacere a organizației politice proletare din 1910 a utilizat ca bază pentru programul său agrar concluzii din *Neoiobăgia* — primul studiu sociolo-

¹⁴ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 2, p. 70.

¹⁵ *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. I, 1865—1900, Partea I, 1865—1890, București, 1964, p. 188.

¹⁶ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 261.

gic marxist al problemei agrare românești. Lucrările sale: *Asupra socialismului în țările inapoiate și Război și neutralitate* au fost și ele un izvor de inspirație pentru politica P.S.D.

Prin critica făcută programelor elaborate de P.N.L. și cel conservator, Gherea a contribuit la dezvăluirea limitelor lor de clasă — punând în evidență prevalarea intereselor claselor exploatare în raport cu cerințele progresului social — și la o mai profundă delimitare a atitudinii social-democrației române față de platforma partidelor sus-amintite, în special față de programele liberale.

În gândirea staseologică gheristă formarea partidului revoluționar al clasei muncitoare, ca și a celorlalte partide, nu reprezenta un scop în sine. Era o necesitate impusă de cerințele luptei de clasă în vederea cuceririi puterii politice. În partid el vedea instrumentul politic cu ajutorul căruia proletariatul putea să organizeze și să conducă revoluția socialistă. „Organizînd proletariatul, dîndu-i conștientă de rolul său istoric — scria Gherea, socialiștii se luptă împreună cu proletariatul pentru căpătarea puterii politice în stat”¹⁷. În scrierile sale el a militat cu multă căldură și convingere pentru pregătirea proletariatului în vederea cuceririi puterii politice și instaurării statului de dictatură proletară — condiții esențiale ale victoriei socialismului pe pămîntul românesc: „Poporul — scria el încă în 1886 —, proletariatul ajungînd la putere, după revoluția socială, proletară va întrebuița dictatura de clasă ca mijloc pentru a-și întări domnia...”. Afirmarea dominației politice a clasei muncitoare cu ajutorul dictaturii proletare — după cum am mai arătat și cu un alt prilej** — nu constituia, după Gherea, un scop în sine. Dimpotrivă, el arată că proletariatul victorios va folosi statul de dictatură a proletariatului pentru ca „să sfarme cu totul puterea burghezimii” și pentru a crea o societate nouă¹⁸.

Spre deosebire de partidele claselor dominante care își disputau înțietatea în ceea ce privește conducerea statului în vederea împlinirii de regulă a intereselor lor egoiste, social-democrația, potrivit ideilor lui Gherea, urmărea cucerirea puterii în stat pentru a realiza în special cerințele progresului social.

Discursul gherist despre trăsăturile partidului politic, cu toate plusurile sale, n-a reușit să cuprindă în registrul său toate elementele definiției ale acestei organizații politice în general și a celei proletare în special. Unele aspecte, importante de altfel, cum sînt cele privitoare la structura sa organizatorică și principiile ce trebuie s-o caracterizeze, din păcate, n-au stat în atenția sa.

*

Alături de problemele privitoare la trăsăturile și profilul partidului politic revoluționar, în opera fruntașului socialist român se întîlnesc numeroase referiri și la funcțiile acestuia, aprecieri care, după părerea noastră, se impun prin originalitate și spirit novator.

¹⁷ C. Dobrogeanu-Ghera, *Opere complete*, vol. 3, p. 203.

** A se vedea: I. Leicu, *Problematica statului în opera lui C. Dobrogeanu-Ghera*, în *Marisia*, VIII, 1978, p. 235—252.

¹⁸ C. Dobrogeanu-Ghera, *Opere complete*, vol. 2, p. 54—55.

În legătură cu funcția ideologică a partidului clasei muncitoare, opera lui Gherea conține importante opinii, care și ele îl situează în multe privințe pe poziții leniniste.

Astfel, ca și Lenin, el a susținut rolul hotărîtor al partidului revoluționar în formarea conștiinței socialiste a maselor muncitoare, relevînd necesitatea desfășurării unei activități complexe în vederea ridicării nivelului de conștiință socialistă a muncitorimii.

Înțelegerea într-o manieră corectă a raportului dintre organizare și conștientizare i-a permis lui Gherea să releve necesitatea conștientizării proletariatului în vederea organizării politice și a afirmării sale în viața țării.

Lui îi datorăm inițierea și desfășurarea unei ample și valoroase activități de proliferare a valorilor marxismului în România, la care s-au raliat și alți socialiști, concretizată în popularizarea și traducerea unor lucrări ale lui Marx și Engels, în elaborarea unor studii originale — rod al aplicării creatoare a concepției materialismului istoric și a ideologiei proletare la realitățile românești —, în expuneri și conferințe și în apărarea noii concepții de atacurile ideologiei claselor exploatare.

Activitatea respectivă trebuia subordonată, potrivit opiniei sale, în primul rînd necesității constituirii unei adevărate mișcări socialiste revoluționare, care apoi, la rîndul ei, să contribuie la conștientizarea proletariatului, la introducerea în rîndurile acestuia a ideologiei marxiste, la unirea mișcării muncitorești cu mișcarea socialistă. Rolul socialiștilor — scria Gherea — consta în luminarea proletariatului „asupra rolului istoric ce are și să se lupte în rîndurile proletarilor pentru fiecare pas ce-l face acesta spre emancipare”¹⁹.

Grație unei asemenea activități, desfășurată pe parcursul unui răs-timp de aproape un deceniu de către socialiștii români — în rîndul cărora Gherea ocupa un loc de frunte —, s-a înfăptuit saltul calitativ al mișcării socialiste românești la marxism și apoi unirea ei cu mișcarea muncitorească — obiectivată în crearea în primăvara anului 1893 a primului partid marxist român — P.S.D.M.R.

El n-a considerat această importantă realizare pe planul organizării politice a proletariatului român ca un punct terminus al muncii de formare și dezvoltare a conștiinței sale socialiste. Dimpotrivă, aprecia apariția partidului politic o condiție sine-qua-non a activității închinată formării și dezvoltării conștiinței socialiste a clasei muncitoare. Formulînd una din cerințele funcției ideologice a partidului politic proletar, politologul marxist român arăta că „Rolul social-democrației e să lumineze muncitorimea, să-i ridice nivelul cultural și moral...” și s-o prefacă „în forța și elementul conștient al dezvoltării sociale...”²⁰.

Aprecierile sale referitoare la menirea partidului politic în procesul conștientizării proletariatului, ca și cele care au evidențiat rolul hotărîtor, decisiv al factorului conștient în revoluția socialistă, îl prezintă pe Gherea în ipostaza de autentic teoretician marxist. Ele au relevat faptul că el a înțeles pe de o parte că muncitorii nu-și pot crea singuri, pe baze empirice și în mod spontan, o conștiință de clasă realmente socia-

¹⁹ *Idem*, p. 53.

²⁰ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 3, p. 493.

listă, iar pe de altă parte că neridicarea lor la nivelul înțelegerii științifice a fenomenelor sociale echivala cu condamnarea acestei clase la exploatare și asuprire, cu sacrificarea misiunii sale istorice. Această opinie — în condițiile când nu puține glasuri, unele provenind chiar din rîndul mișcării muncitorești de peste hotare, susțineau că formarea conștiinței socialiste a proletariatului se realizează de la sine, fără intervenția partidului său politic — i-a făcut cinste lui Gherea, situîndu-l pe poziții leniniste în rîndul social-democrației internaționale.

Avînd o viziune largă asupra modalităților variate în care partidul poate acționa în vederea formării conștiinței socialiste muncitorești, ideologul marxist român a subliniat necesitatea împletirii propagandei socialiste cu elaborarea unor programe politice care să cuprindă cele mai arzătoare revendicări ale maselor muncitoare și cu mobilizarea acestora din urmă la lupta pentru împlinirea lor. În acest sens el scria: „... această propagandă va avea mai multă izbîndă, va fi mai bine înțeleasă, mai cu foc îmbrășoșată dacă va fi întovărășită de un șir de cereri care ating interesele de acum vădite ale poporului muncitor”²¹, conchizînd că „propaganda socialismului, răspîndirea concepției și moralei socialiste” trebuie efectuate numai în strînsă legătură cu „critica și analiza tuturor fenomenelor sociale ale țării din punctul de vedere al concepției socialiste”, precum și cu „protestarea și lucrarea în marginea puterii fiecăruia împotriva acelor nedreptăți și fărădelegi speciale țării noastre . . .”²². Și în această privință semnalăm identitatea punctului de vedere gherist cu cel leninist.

O altă exigență a funcției ideologice a partidului politic muncitoresc, cu profunde implicații pe planul dezvoltării conștiinței socialiste a maselor, formulată de Gherea, reclama apărarea gîndirii marxiste de atacurile ideologiilor claselor exploataatoare și relevarea superiorității ei în raport cu acestea.

Creația gheristă a reprezentat un model demn de urmat și în privința felului în care el a apărut concepția revoluționară proletară de atacurile adversarilor ideologici liberali, conservatori, poporaniști, oportuniști și anarhiști, a manierei în care a evidențiat superioritatea ei în raport cu orientările respective, precum și în demonstrarea legitimității marxismului în România.

Critica marxistă făcută de Gherea conservatorismului, liberalismului și poporanismului — prima de acest gen în țara noastră — a îmbogățit gîndirea social-politică românească și a relevat disponibilitățile gîndirii socialiste pentru afirmarea sa în lupta cu doctrinele claselor exploataatoare. Observațiile sale făcute la adresa acestor doctrine au pus în lumină caracterul lor partinic, negat de regulă de susținătorii lor, caracter izvorît din faptul că ele erau expresia ideologică-politică a intereselor claselor exploataatoare: liberalismul — a burgheziei, clasă în plină ascensiune, cu un evident rol transformator în viața socială a țării; conservatorismul — a moșierimii, clasă retrogradă, profund ostilă oricăror înnoiri social-politice; iar poporanismul — a micii burghezii rurale și orășenești. De asemenea ele au relevat trăsăturile caracteristice fiecărei doctrine în parte și opoziția dintre ele, dar și notele lor comune: incapacitatea pro-

²¹ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 2, p. 115.

²² C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 3, p. 339

iectării unui model de societate capabil să asigure împlinirea aspirațiilor maselor muncitoare de la orașe și sate și un progres social rapid al patriei.

Critica gheristă adresată liberalismului a fost interpretată tendențios de cel care mai târziu a pus bazele neoliberalismului la noi — Ștefan Zeletin, care, plecând de la teza sa potrivit căreia burghezia românească ar fi avut un rol progresist permanent, plasa în tabăra reacționară pe toți criticii respectivei doctrine, indiferent de clasa în numele căreia vorbeau²³. Ștefan Zeletin n-a înțeles nici faptul că liberalismul poate fi criticat nu numai în numele trecutului, așa cum făceau conservatorii, ci și în numele viitorului socialist — al cărui purtător era proletariatul și nici teza după care o clasă care și-a împlinit chiar parțial menirea ei istorică, cum era cazul burgheziei române, trebuie, în condițiile în care nu mai era în măsură să potențeze dezvoltarea, să facă loc unei alte clase, capabilă să propulseze mai departe progresul social.

În timp ce liberalii îl acuzau pe Gherea de reacționarism, alții îl acuzau de trădarea intereselor proletariatului — așa cum a făcut S. Timov în numele Internaționalei a III-a — drept „ideolog al burgheziei liberale românești”²⁴. Timpul, în scurgerea sa implacabilă, a limpezit lucrurile, redând posterității posibilitatea decantării adevărului de fals, punând în adevărata sa lumină caracterul marxist al creației gheriste și rolul pozitiv jucat de ea în formarea conștiinței socialiste a proletariatului român.

Lui Gherea i-a revenit meritul nu numai de a fi inițiat propagarea marxismului în țara noastră, de a fi criticat ideologiile adverse, ci și pentru că a argumentat ideea potrivit căreia socialismul științific nu-i o plantă exotică în România, așa cum insinuuau adversarii ideologici, mediul socio-politic românesc fiind, după părerea sa, pe deplin apt pentru receptarea, ființarea și dezvoltarea noii doctrine. Numai în socialismul științific el vedea doctrina care — aplicată creator la specificul local, prin funcțiile ei — era în măsură să fie un instrument adecvat al cunoașterii și modelării realității românești în consonanță cu cerințele istoriei, chiar dacă capitalismul de la noi era mai puțin evoluat. De aceea nu putem decât să fim întru totul de acord cu opinia sa potrivit căreia „Depărtarea socialismului de pe cîmpul de luptă ar însemna prelungirea stării ticăloase de azi, ar însemna un ajutor în direct dat tuturor mișseliilor, tuturor relelor societății burgheze”²⁵.

Teza gheristă despre necesitatea și posibilitatea răspîndirii și dezvoltării creatoare a socialismului științific și în țările capitaliste înapoiate, despre rolul important jucat de această doctrină în transformările sociale ale acestora este deosebit de importantă și azi, cînd numeroase popoare recent eliberate au optat pentru calea necapitalistă de dezvoltare. Evoluția acestor popoare pe drumul amintit reclamă în mod obiectiv con-

²³ Șt. Zeletin, *Revoluția burgheză în România: Reacțiunea împotriva burgheziei române*, în *Arhiva pentru știință și reformă socială*, organ al Institutului social român, anul IV, nr. 2, p. 192.

²⁴ S. Timov, *Agrarnyj vopros i krestjanskoe dviženie v Rumynii, Antineoibăgia (Kritika neokrepostničeskoj teorii K. Dobrogeanu-Gerja)*. Pod redakciej i o predisloviem T. Dombalja. M.A.I. Moskva, 1928, p. 68.

²⁵ C. Dobrogeanu-Ghera, *Opere complete*, vol. 2, p. 70.

cursul doctrinei marxiste, desigur, aplicată creator la condițiile lor speciale.

Creația gheristă a avut importante contribuții și la continuarea criticii făcute de Marx și Engels anarhismului și oportunismului. Studiile sale: *Robia și socialismul*, *Deosebirea dintre socialism și anarhism*, *Anarhismul și socialismul*, *Anarhia cugetării*, ca și luările de poziție antianarhiste, dar și antioportuniste în alte lucrări, îl prezintă pe Gherea un veritabil cugetător marxist de talie internațională, contribuind în mare măsură la ocrotirea social-democrației române de influențele nefaste ale acestor orientări ideologice.

Alături de cerințele funcției ideologice a partidului politic proletar referitoare la necesitatea conducerii procesului de formare și afirmare a conștiinței socialiste a maselor muncitoare, la necesitatea luptei împotriva ideologiilor adverse, teoreticianul nostru sublinia și necesitatea unei alte cerințe a acestei funcții și anume cea privitoare la dezvoltarea teoriei marxiste cu elemente noi ridicate de cerințele practicii social-politice. El a fost partizanul hotărît al dreptului fiecărui partid proletar de a îmbogăți creator concepția despre lume și viață a clasei muncitoare avînd în vedere în primul rînd particularitățile naționale în care acesta își desfășoară activitatea. Creația sa teoretică reprezintă un exemplu privind modul în care el a înțeles această obligație și acest drept și manieră în care le-a onorat. Lui îi datorăm atît de mult pe planul elaborării unor lucrări originale cu reale contribuții la dezvoltarea teoriei revoluționare²⁶. Dacă Marx și Engels, întemeietorii teoriei socialismului științific, au studiat dialectica capitalismului dezvoltat din Occidentul european și rolul proletariatului în lupta pentru progres social în acest tip de societate, Gherea are meritul de a fi fost inițiatorul cercetării de pe poziții marxiste a capitalismului mai puțin dezvoltat existent în România și pe multe alte meridiane ale globului, a specificului evoluției acestuia spre socialism și a rolului clasei muncitoare în acest proces.

Opiniile gheriste privitoare la obiectivele ce trebuiesc îndeplinite de partidul proletar prin funcția sa ideologică, ca și modalitatea în care prin creația sa teoretică a urmărit în calitate de teoretician al social-democrației române să le onoreze, își păstrează în multe privințe și azi valoarea și actualitatea.

Referindu-se la importanța activității sale teoretice puse în slujba clasei muncitoare și a partidului ei politic, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „O importanță deosebită în clasificarea problemelor sociale ale țării are activitatea teoretică desfășurată de C. Dobrogeanu-Gherea — una din cele mai proeminente figuri de gînditori socialiști ai țării noastre din acea vreme. Cu toate lipsurile și limitele sale, opera lui Dobro-

²⁶ Dintre studiile originale elaborate de Gherea, care sînt rezultatul aplicării și dezvoltării creatoare a marxismului la particularitățile românești, cu important rol în dezvoltarea conștiinței socialiste a proletariatului, în afirmarea partidului său în viața politică a țării și în mișcarea muncitorească internațională, care au îmbogățit gîndirea social-politică românească și ideologia revoluționară a clasei muncitoare, amintim cîteva: *Karl Marx și economiștii noștri*, *Ce vor socialiștii români?*, *Concepția materialistă a istoriei*, *Post-scriptum sau cuvinte uitate*, *Neoiobăgia*. *Asupra socialismului în țările înapoiate*, *Război sau neutralitate*. Unele dintre ele, care au fost cunoscute de F. Engels și alți fruntași marxiști, s-au bucurat de aprecieri elogiase.

geanu-Gherea ocupă un loc de mare însemnătate în istoria științelor sociale din România, în răspîndirea ideilor marxiste, în dezvoltarea concepției revoluționare a proletariatului²⁷.

Politologul marxist român în opera sa a acordat spații largi și cercetării aspectelor funcției partidului politic proletar privitoare la elaborarea strategiei și tacticii sale. Tezele sale despre necesitatea aplicării createore a marxismului la specificul național, despre dreptul și obligația fiecărui partid de a-și elabora singur propria-i politică, despre imposibilitatea utilizării uneia și aceleiași politici pretutindeni, despre necesitatea definirii etapei în care se află procesul revoluționar, ca și cele privitoare la folosirea unei game variate de forme și metode de luptă s-au dovedit valori cu dimensiuni internaționale, cărora scurgerea vremii le-a dat strălucire, fiind reale contribuții la dezvoltarea concepției marxiste despre strategia și tactica revoluționară.

El a înțeles, ca nimeni altul, că aplicarea createore a marxismului la particularitățile naționale în care activează partidul politic proletar reprezintă un drept și o obligație a sa, principala cerință prin care se asigură realizarea funcțiilor acestei concepții și elaborarea unei strategii și tactici realiste, adecvate.

Fiind printre primii socialiști români care au observat că forța transformatoare a ideologiei revoluționare se validează numai prin aplicarea sa la specificul nostru național, Gherea a militat perseverent pentru ca politica social-democrației române să corespundă realităților patriei noastre. „Școlari ai socialismului științific, membri ai marii familii socialiste europene — scria el încă în 1886 — noi știm că felul activității noastre atîrnă de condițiile reale ale țării noastre și mai ales cele economico-sociale“²⁸.

El a luat atitudine critică față de cei care apreciau că diversitatea de condiții în care activau partidele muncitorești reclamă concepții diferite și, implicit, renunțarea la marxism. Arătînd că socialismul științific „e același pentru orice țară capitalistă“, autorul nostru releva că aplicările lui practice, rezultatele ce le va da tactica ce va trebui de urmat, vor fi altele, „întru atîta, întrucît altele sînt condițiunile sociale de viață ale fiecărei țări“. Bun cunoscător al raportului dintre general și particular, adept al punctului de vedere marxist potrivit căruia dialectica raportului respectiv evidențiază condiționarea reciprocă a termenilor săi, politologul român a criticat justificat pe acei socialiști care în numele generalului ignorau particularul, relevînd repercusiunile negative ce derivau dintr-o asemenea optică pe planul elaborării politicii partidului. Nu putem decît să ne declarăm întru totul de acord cu părerea sa atît din punct de vedere al conținutului, cît și al actualității ei potrivit căreia „... din doi socialiști din care unul va căuta să aplice tactica socialistă kvaziortodoxă — greșit socotită ca unica socialistă — a social-democrației germane, iar altul va căuta să stabilească o tactică convenabilă a stării reale“ a țării sale „cel din urmă va avea dreptate“²⁹.

²⁷ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, București, Editura politică, 1968, p. 345.

²⁸ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 2, p. 72.

²⁹ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 3, p. 321—333, 373.

După cum este știut, istoria a infirmat practicile Cominternului de a nesocoti particularitățile naționale în care activau partidele comuniste și muncitorești și de a impune pretutindeni aceeași politică. Tocmai neputința conducerii mișcării comuniste dintr-un singur centru a condus în cele din urmă la autodizolvarea Internaționalei a III-a în 1943. Cu atât mai neavenită este azi reeditarea unor asemenea practici, când viața a confirmat cu putere nu numai dreptul, ci mai ales necesitatea ființării independente a fiecărui partid și a elaborării unei politici proprii, în măsură să fie expresia împletirii generalului cu particularul, cu naționalul.

De asemenea staseologul marxist român a militat pentru o largă viziune a partidului politic proletar privitoare la varietatea formelor de luptă pe care acesta trebuia să le utilizeze în activitatea sa revoluționară și a atras nu odată atenția asupra dependenței acestora de condițiile existente în fiecare țară și de evoluția raportului de forță dintre burghezie și proletariat. Astfel în privința mijloacelor și formelor de luptă — preciza el — „nu pot fi făcute reguli și rețete, că ele atîrnă de împrejurări, de caracterul poporului, de împrejurările istorice în care se află cutare sau cutare țară...“³⁰.

El avea în vedere bunăoară faptul că formele luptei duse de partidele revoluționare diferă în funcție de regimul politic burghez existent în fiecare țară. Astfel, dacă în cazul regimurilor burgheze nedemocratice considera justificată utilizarea mijloacelor violente și ilegale, în regimurile burgheze democratice, așa cum am mai subliniat***, el aprecia, ca și Fr. Engels, necesitatea participării muncitorilor sub conducerea social-democrației la întreaga viață politică a statului, utilizînd posibilitățile legale oferite de instituțiile democratice burgheze. „Socialiștii — scria el încă la finele veacului trecut — iau parte la viața și lupta de stat așa cum este el (lupte electorale, parlamentare, comunale etc.)“³¹. Ca și Lenin, care în 1919, în lucrarea „*Stîngismul*“ — *boala copilăriei comunismului*, a criticat stîngismul pentru incapacitatea organică de a înțelege necesitatea utilizării parlamentului burghez de către comuniști, și Gherea s-a ridicat, e adevărat însă, cu cîteva decenii mai înainte, împotriva orientărilor anarhiste, care erau ostile participării partidelor muncitorești la viața parlamentară. „Anarhiștii — scria el în 1887 — mai revoluționari, mai infocați susțineau că nu trebuie de trimis reprezentanți în parlament și socoteau tactica social-democrată drept burgheză“³².

Totodată, s-a declarat pentru împletirea formelor luptelor parlamentare cu cele extraparlamentare, atrăgînd atenția social-democrației asupra necesității înțelegerii importanței unei asemenea corelări, a asigurării unui larg concurs al maselor în lupta dusă de la tribuna parlamentară.

Punctul de vedere gherist referitor la utilizarea de către partidul proletar a tuturor posibilităților oferite de instituțiile democratice burgheze în lupta împotriva burgheziei — care a corespuns în multe pri-

³⁰ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 2, p. 213.

*** A se vedea: I. Leicu, *Aspecte ale democrației burgheze și ale atitudinii proletariatului față de el reflectate în opera lui C. Dobrogeanu-Gherea*, în *ActaMN*, XVII, Cluj-Napoca, 1980, p. 299—312.

³¹ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 3, p. 358.

³² C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 2, p. 214.

vințe cu realitățile românești din vremea sa — și-a afirmat valoarea într-o serie de țări atât în perioada interbelică, cât mai ales în zilele noastre. Eurocomunismul profesat de unele partide comuniste occidentale reprezintă tocmai o expresie a încercării de valorificare a instituțiilor democratice burgheze în lupta pentru socialism, confirmă actualitatea punctului de vedere gherist afirmat mai sus.

O altă cerință referitoare la funcția de elaborare a strategiei și tacticii de către partidul proletar, formulată de Gherea, viza definirea corectă a etapei de dezvoltare a societății și a stadiului în care se află procesul revoluționar. Urmărind să descopere legitățile și particularitățile dezvoltării țărilor capitaliste înapoiate, între care se afla și România, el a sesizat corect viitorul lor socialist, dar observa că spre deosebire de țările capitaliste evoluat acestea nu stăteau în mod nemijlocit în fața revoluției socialiste, ele având de străbătut etapa burghezo-democratică. Fără să fi dus la capăt elaborarea unei teorii încheiate privitoare la evoluția țărilor capitaliste înapoiate și postulând trecerea lor la socialism în urma victoriei revoluției proletare în țările capitaliste avansate, ca și Marx și Engels de altfel, el a avut meritul, după cum am mai arătat****, că a pus în discuție specificul acestei evoluții, și a surprins totodată aspecte pe care le regăsim în teoria lui Lenin privind desăvârșirea revoluției burghezo-democratice în țările capitaliste înapoiate de către clasa muncitoare.

Referindu-se la situația României, pe care a aprofundat-o atent, realizând primele analize sociologice marxiste în gândirea social-politică românească, strategul social-democrației române — cum era pe bună dreptate considerat autorul lucrării *Asupra socialismului în țările înapoiate* — a apreciat corect că țara noastră era un stat capitalist înapoiat în raport cu cele din Occident, progresul ei depinzând de soluționarea problemelor referitoare la dezvoltarea industriei, desființarea rămășițelor relațiilor feudale, democratizarea reală a structurilor politice și culturale și desăvârșirea unității sale statale. Numai ducerea pînă la capăt a revoluției burghezo-democratice, începută în 1848, crea, după opinia sa, premisele trecerii la socialism în patria noastră.

Conducerea politică a clasei muncitoare, a maselor largi de către partidul marxist e considerată de politologul român o altă funcție a organizației politice proletare.

Teza sa despre necesitatea conducerii politice a proletariatului și a maselor populare de către partidul revoluționar reprezintă o premieră în gândirea socialistă românească, bucurîndu-se și ea de o pertinentă argumentare, fapt ce pune în lumină profunzimea gândirii sale marxiste. În acest sens el arăta că „Social-democrația . . .”, în calitatea sa de avangardă și reprezentantă a intereselor tuturor celor ce muncesc, „trebuie să se erijeze în protectoare, în apărătoare a tuturor apăsărilor, obișduirilor și umilițiilor din organizația actuală a societății și trebuie să lupte împotriva și pentru înlăturarea tuturor nedreptăților din actuala societate, de oriunde ar veni ele”⁴³³.

**** A se vedea: I. Leicu, *Progresul României în concepția lui C. Dobrogeanu-Ghera*, în *Studia*, series Sociologia, 1971, p. 89—102.

⁴³³ C. Dobrogeanu-Ghera, *Scrieri social-politice*, p. 272.

Lucrarea sa care conține cele mai multe pagini cu caracter antologic privind cerința conducerii de către partid a maselor muncitoare în lupta pentru socialism este studiul intitulat *Asupra socialismului în țările înapoiate*, apărut în 1911.

Dezvoltînd teza marxistă despre rolul de hegemon al proletariatului în lupta pentru socialism, Gherea a militat pentru realizarea unui larg sistem de alianțe, care, sub conducerea partidului muncitoresc, să unească în lupta împotriva exploatării toți asupriții. De numele său se leagă inițierea unei dezbateri a problemei țărănimii și sublinierea calității ei de rezervă revoluționară în cadrul unui congres internațional al partidelor socialiste și muncitorești, precum și susținerea tezei despre necesitatea și posibilitatea înfăptuirii alianței muncitorești-țărănești.

Concomitent admitea, în spiritul compromisului admisibil, și alianțe vremelnice cu grupări și partide burgheze interesate în progresul țării, dar atrăgea în mod serios atenția asupra necesității păstrării independenței politice a partidului muncitoresc, argumentînd rolul special al acestuia chiar în cadrul unor state mai puțin dezvoltate, cum era și România. „Social-democrația, scria Gherea, chiar și în țările înapoiate are propriul ei rost, are propria ei lucrare de îndeplinit, are propriul ei domeniu de activitate, determinat de propria ei concepție asupra oamenilor și a lucrurilor. Această lucrare în societate trebuie s-o facă ea pentru că nimeni n-o va face în locul ei”³⁴.

Ideea gheristă privitoare la conducerea maselor muncitoare de către partidul politic proletar în vederea realizării cerințelor progresului social și a îmbunătățirii situației celor mulți și exploatați din țările capitaliste slab dezvoltate n-a fost o valoare doar pentru țara noastră de atunci, ci ea își vedește importanța și în zilele noastre, mai ales în cazul țărilor în curs de dezvoltare care se orientează spre o evoluție ne-capitalistă.

Staseologul marxist român în discursul său privitor la funcțiile partidului politic a văzut aceste activități într-o organică legătură, ele completîndu-se reciproc, constituind în fond un tot unitar obiectivat în unitatea existentă între scopurile urmărite și mijloacele necesare pentru realizarea lor. Totodată el nu le-a abordat doar în interacțiunea lor, în indisolubila lor legătură cu misiunea istorică a clasei muncitoare, ci și în dinamica lor, impusă de evoluția practicii social-politice și de specificul ei diferit de la țară la țară.

*

Concepția politologică și staseologică originală a lui Gherea, pe care am prezentat-o în acest studiu, a jucat un rol deosebit de important în organizarea și afirmarea politică a proletariatului nostru. Acestei concepții se datorează, în bună parte, caracterul marxist al partidului muncitoresc român, chiar de la apariție, evoluția acestuia pe coordonatele gândirii marxiste, afirmarea sa ca forță politică cea mai avansată pe plan național și situarea sa în cadrul stîngii în Internaționala a II-a, într-o epocă cînd pe plan internațional se manifestau puternic oportunismul și reformismul, cărora le-au căzut victime importante partide socialiste.

³⁴ C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 3, p. 494.

Această creație, care în multe privințe a anticipat leninismul, a asigurat, la 8 mai 1921, împreună cu alți factori, transformarea în ansamblul său a Partidului Socialist în Partid Comunist, constituind totodată și o importantă moștenire teoretică pe care comuniștii români au valorificat-o pe un plan superior.

Cunoașterea creației teoretice gheriste este importantă pentru că dezvăluie nu numai o mare bogăție de idei originale, ci și rădăcinile concepției și politicii P.C.R. cu privire la necesitatea dezvoltării și aplicării createoare a marxismului la specificul național, la necesitatea elaborării unei politici proprii, adecvate realităților noastre, a independenței partidelor comuniste și muncitorești.

Politica P.C.R., clădită pe asemenea coordonate și al cărei arhitect este secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, privită din perspectiva istoriei, nu este o politică de conjunctură, ci o *politică principială*, care continuă pe un plan superior valoroasele tradiții ale mișcării noastre muncitorești din trecut.

Totodată, gherismul, prin luminile sale, și-a dovedit vocația spre universalitate, îmbogățind teoria lui Marx și Engels, anticipând totodată leninismul, păstrându-și în multe privințe actualitatea. El poate fi izvor de inspirație pentru gândirea marxistă contemporană privitoare la activitatea proletariatului în țările în curs de dezvoltare, dar și pentru cea în țările capitaliste dezvoltate.

IOAN LEICU

C. DOBROGEANU-GHEREA, THÉORICIEN ET STRATÈGE MARXISTE DE LA SOCIAL-DÉMOCRATIE

(Résumé)

Dans cette étude l'auteur analyse la contribution à l'organisation et à l'affirmation politique de la classe ouvrière de celui qui, à la fin du siècle passé et au début du notre siècle, a été considéré le fondateur du socialisme roumain — C. Dobrogeanu-Gherea. Le grand mérite du penseur marxiste roumain consiste, de l'aveu de l'auteur, dans le fait qu'il a démontré la nécessité et la possibilité de la création du parti politique du prolétariat dans les pays capitalistes sous-développés aussi, comme la Roumanie de son temps l'était, aussi bien que son rôle important dans la lutte pour le progrès social dans un tel milieu. L'analyse de la création staseologique du marxiste roumain a illustré sa contribution à l'affirmation du prolétariat et de son parti comme les plus avancées forces socio-politiques de notre pays. Par la progression du temps (petit à petit), beaucoup de ses idées ont gagné de valeur; à présent, très actuelles aussi, elles sont devenues un bien, une qualité de la théorie révolutionnaire marxiste mondiale, du monde entier.